

Bilag: Anbefaling fra historiker Peter Birkelund

Jutta Graae – en pioner i modstandsarbejdet

Jutta Graae var modstandskvinde under den tyske besættelse af Danmark – og en pioner i den danske modstand længe før, der var noget, der hed Modstandsbevægelsen.

Den første organiserede modstand mod tyskerne var indsamling af oplysninger om de tyske tropper i Danmark og videresendelse af disse informationer til englænderne. Det var i dette militære efterretningsarbejde, at Jutta Graae fik sit virke.

Juttas søster var gift med Ebbe Munck, som var korrespondent i Stockholm for Berlingske Tidende, og det var gennem ham, at Jutta blev involveret i efterretningsarbejdet. Sammen med en fælles bekendt, kaptajn Volmer Gyth, der var ansat i Generalstabens Efterretningssektion, organiserede de en forsendelse af hemmelige informationer om de tyske styrker i Danmark via Stockholm til London.

Jutta var ansat i Sparekassen for København og Omegn i Niels Hemmingsens Gade på hjørnet af Løvstræde, og det var her, hun allerede i 1940 oprettede en illegal forsendelsescentral. Stedet var perfekt, idet mange mennesker havde deres gang, og papirer og penge havde et naturligt flow i banken, hvorfor ingen ville opdage en diskret overlevering af dokumenter og mikrofilm eller for den sags skyld mistænke en kvindelig ansat for illegal virksomhed.

Gyth sørgede for, at Efterretningssektions indsamlede oplysninger kom Jutta i hænde i Niels Hemmingsens Gade, og via et netværk af kurerer varetog Jutta den videre transport til Ebbe Munck i Stockholm. Fra Stockholm blev informationerne sendt videre til England gennem Ebbe Muncks engelske kontakter. Det var i denne illegale kæde af hemmelige efterretninger, at Jutta blev et uundværligt led. Og hen over de næste år flød en strøm af dokumenter, mikrofilm og penge til og fra Sverige gennem Jutta i Sparekassen.

I hjemmet på Rosenstandsvej i Charlottenlund, hvor Juttas mor og søster og hendes børn også boede, foregik der illegale aktiviteter. Her blev afholdt mange møder med ledende folk fra den aktive modstand, bl.a. blev den spæde start på det senere Frihedsråd lagt her.

Som kvinde sad hun sjældent med ved bordet, men optrådte som den perfekte værtinde, som kunne få tingene til at glide, selv i vanskelige forhandlinger. Ikke uden grund var et af Juttas dæknavne "Storfyrstinden"!

Den 29. august 1943 tog tyskerne magten i Danmark. Regeringen ophørte med at fungere, kaserne blev angrebet, og Hærens og Flådens personel blev interneret. Efterretningsofficererne måtte gå under jorden for at undgå arrestation, og i løbet af september lykkedes det de fleste at flygte til Sverige – og med dem også Jutta.

I Stockholm etablerede efterretningsfolkene en sektion, som kunne varetage den videreformidling af illegale informationer fra Danmark. I dette arbejde blev Jutta en højt skattet medarbejder - som en blanding af kontorassistent, sekretær og værtinde.

I oktober 1944 overførtes Jutta til London, hvor hun indgik i den engelske general Dewings *Mission to Denmark*. I januar 1945 blev hun tilknyttet Special Operations Executive (SOE), som stod for de illegale kontakter i Danmark, her deltog hun bl.a. i planlægningen af RAFs angreb på Shellhuset den 21. marts 1945.

I april returnerede hun til Stockholm, hvor hun indgik i efterretningsarbejdet igen – og endelig i maj 1945 kom hun tilbage til København.

I årene lige efter befrielsen var Jutta tilknyttet ambassadør Henrik Kauffmanns stab ved den danske ambassade i Washington D.C. i USA. Tilbage i Danmark blev hun i 1947 ansat ved Generalstabens Efterretningssektion – et betroet arbejde som hun fortsatte i frem til 1960, hvor hun blev gift med Flemming Juncker, som hun havde lært at kende i London under krigen.

For sin aktive modstandsindsats blev Jutta i 1947 tildelt den engelske orden *Order of the British Empire* (MBE) og *Kong Christian X's Erindringsmedalje for Deltagelse i Krigen 1940-45*. Hun modtog 1991 Ebbe Munck-Prisen.

Jutta Graaes betydning i den danske modstandskamp kan ikke overvurderes. Hun var aktiv allerede fra 1940 og stod for forsendelse af vigtige information om tyske tropper i Danmark til fordel for de allierede. Siden blev hun en vigtig brik i det militære efterretningsarbejde i Sverige og i England.

Er der en person, som for sin modstandsindsats under den tyske besættelse af Danmark, der fortjener en varig markering i det offentlige rum, er det Jutta Graae!

Og denne markering kunne passende opsættes i Niels Hemmingsens Gade – på fortovet ud for nr. 24, hvor Sparekassen for København og Omegn i sin tid lå, og hvor Jutta i mere end tre år havde sit illegale virke.

Peter Birkelund

2. feb. 2024